

**Posudek vedoucího práce na diplomovou práci předloženou k obhajobě na Katedře psychologie FF
UK v září 2020**

Téma diplomové práce: Gender dysforie u osob s poruchou autistického spektra

Autor práce: Bc. Julie Lukina

Diplomandka předkládá k posouzení práci v rozsahu 99 stran (včetně seznamu literatury) věnované problematice gender dysforie u osob s poruchou autistického spektra (PAS). Téma diplomové práce považuji za velmi přínosné a oceňuji vysokou úroveň, se kterou autorka toto téma zpracovala. S ohledem na velmi limitované odborné zdroje věnované dané problematice v českém prostředí, autorka čerpá především z dostupných cizojazyčných zdrojů a nutno ocenit, že v práci je uvedeno množství recentních a relevantních výzkumných studií a publikací. Cenné je také srovnání pohledu na poruchy pohlavní identity, resp. gender dysforii - různých diagnostických manuálů – ICD 10, ICD 11 i DSM 5.

Teoretická část diplomové práce je členěná do 3 na sebe navazujících kapitol, které jsou dále rozděleny do dílčích podkapitol. První kapitola se věnuje vymezení gender identity. Autorka zde definuje pojmy, které s tématem souvisí, pojetí genderu, vývoji genderové identity včetně různých psychologických teorií, prevalenci i etiologii, ve které prezentuje nejnovější neurobiologické poznatky. Na základě rešerše odborné literatury zpracovává tuto oblast z různých úhlů, zohledňuje také dobový kontext i vývoj pohledu na pohlaví a gender.

Druhá kapitola pojednává o poruchách autistického spektra, ve které autorka zpracovává důležité a současné poznatky. Třetí kapitola s názvem „Gender dysforie u osob s PAS“ propojuje informace z předchozích dvou kapitol. Oceňuji, že zde autorka neopomenula nastínit vývoj sebepojetí u dětí s PAS, prezentuje výsledky dřívějších i současných výzkumných studií i názorů odborníků, kteří s touto cílovou skupinou dlouhodobě pracují. Pojednává zde o různých aspektech (biologické, sociální, psychologické, environmentální), které mohou vést k problémům v gender identitě u osob s PAS. Zajímavá je podkapitola věnovaná projevům autismu u osob s diagnostikovanou gender dysforií.

Empirickou část tvoří kvantitativní výzkum, jehož hlavním cílem bylo zjistit výskyt gender dysforie u osob s mírnější symptomatikou PAS ve srovnání s běžnou populací. Výzkumný soubor čítal 196 respondentů ve věku 16–74 let. Pro odhalení rizika gender dysforie autorka použila dotazník, který pro účely své diplomové práce přeložila z angličtiny a upravila na základě pilotního výzkumu (20 respondentů).

Autorka stanovila 4 základní výzkumné otázky, na základě kterých formulovala výzkumné hypotézy. Ačkoliv základním cílem bylo zjištění výskytu gender dysforie u osob s PAS v porovnání s neurotypickou populací, autorka šla ve svém bádání hlouběji a zaměřila se také na analýzu jednotlivých klíčových oblastí autismu (subškály dotazníku AQ-10) a jejich vztahu k poruše genderové identity (subškály dotazníku GIDYQ-AA), věnovala se také možnému vztahu mezi sexualitou (sexuálními preferencemi) a gender dysforií u osob s PAS ve srovnání s neurotypickou populací. Výsledky jsou přehledně zpracovány graficky a srozumitelně v textu popsány. V bohaté pětistránkové diskusi autorka porovnává výsledky svého výzkumu s výsledky jiných výzkumných studií věnované této problematice. Mimo to v diskusi poukazuje na možné limity své práce i nežádoucí proměnné,

kté mohly výsledky výzkumu ovlivnit, neopomíjí také možnosti dalších výzkumů, které by mohly vést k většímu porozumění vývoje gender identity i gender dysforie u osob s PAS. Jako velmi cenné a nosné vnímám také zamyšlení autorky nad možnostmi využití teoretických poznatků i výsledků dosavadních empirických studií v praxi (léčba, terapie, diagnostika, apod.).

Celkově hodnotím práci jako velmi zdařilou. Teoretická i výzkumná část přináší spoustu zajímavých poznatků, které by bylo vhodné dále rozvíjet, autorce se podařilo ve své práci vytvořit komplexní pohled na problémy v genderové identitě u osob s PAS. Výzkum věnovaný tomuto tématu nebyl doposud na české populaci realizován, což nepochybně kvalitu i užitečnost této diplomové práce zvyšuje. Považuji za vhodné, aby odborníci, kteří pracují s lidmi s PAS, mohli být i prostřednictvím této diplomové práce seznámeni s problematikou gender identity a gender dysforie u osob s PAS a našli zde odpovědi na některé otázky, se kterými se mohou ve svých odborných ambulancích setkávat. Drobná výtka, která snižuje čtivost práce, je stylistická stránka - autorka v textu často používá trpný rod, resp. tzv. zvrtný tvar („se stanovil závěr“, „rozdíl se našel jen u žen“, „nejčastěji se objevovalo“, „stanovila se výzkumná otázka“, „existoval předpoklad“, apod.), který jako by ubíral na jistotě prezentovaných výsledků.

Otázky a podněty k obhajobě:

1. V podkapitole věnované možnostem léčby gender dysforie je věnována pozornost především transsexualismu, což je extrémní forma gender dysforie. Napadá autorku možnost terapie gender dysforie (poruch pohlavní identity) u osob s PAS, kde nelze vinou celkově oslabené sebereflexe jednoznačně diagnózu poruchy pohlavní identity (gender dysforie) stanovit?
2. Ačkoliv v textu (Etika výzkumu) je uvedeno, že dotazníky byly zpracovávány anonymně pod kódem, v Informovaném souhlasu toto zmíněno není. Byli respondenti s touto skutečností seznámeni?

Práce celkově vyhovuje požadavkům, které jsou na tento typ prací kladeny, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

Mgr. Veronika Šporclová, Ph.D.